Stadskerk Nijmegen (OCP), 21 mei 2023, 7e zondag van Pasen/Wezenzondag
Voorganger: Jan van Hooydonk, lekendominicaan

[1e lezing: Ezechiël 39,21-29] (Nieuwe Bijbelvertaling)
(God sprak:] 21 'Ik zal mijn grootheid onder alle volken doen gelden. Ze zullen zien hoe ik ze straf en hoe ik ze mijn wil opleg.
22 Vanaf die dag zal het volk van Israël beseffen dat ik, de HEER, hun God ben, 23 en de andere volken zullen beseffen dat de Israëlieten zelf aan hun ballingschap schuldig zijn. Omdat ze mij ontrouw waren verborg ik mijn gelaat voor hen. Ik leverde hen aan hun vijanden uit, en zij vielen door het zwaard. 24 Ik heb hen behandeld zoals past bij hun onreinheid en hun misdaden, ik heb me van hen afgewend. 25 Maar, zegt God, de HEER: Nu zal ik Jakobs lot ten goede keren, me ontfermen over heel het volk van Israël en strijden voor mijn heilige naam. 26 Hun schande en ontrouw aan mij moeten ze dragen, ook wanneer ze weer onbezorgd in hun land wonen, door niemand opgeschrikt. 27 Door hen weg te halen bij de vreemde volken, door hen bijeen te brengen uit de landen van hun vijanden, laat ik vele volken zien dat ik heilig ben. 28 Ze zullen beseffen dat ik, de HEER, hun God ben: ik heb hen over de hele wereld in ballingschap gestuurd en ik breng hen ook weer naar hun eigen land terug; ik zal niemand achterlaten. 29 Ik zal mijn geest over het volk van Israël uitgieten en mijn gelaat niet meer voor hen verbergen – zo spreekt God, de HEER."'

[Evangelie: Johannes 17, 1-13] (Nieuwe Bijbelvertaling)
1 Zo sprak hij. Daarna sloeg Jezus zijn ogen op naar de hemel en zei: 'Vader, nu is de tijd gekomen, toon nu de grootheid van uw Zoon, dan zal de Zoon uw grootheid tonen. 2 Hij heeft van u macht over alle mensen ontvangen, de macht om iedereen die u hem gegeven hebt het eeuwige leven te schenken. 3 Het eeuwige leven, dat is dat zij u kennen, de enige ware God, en hem die u gezonden hebt, Jezus Christus. 4 Ik heb op aarde uw grootheid getoond door het werk te volbrengen dat u mij opgedragen hebt. 5 Vader, verhef mij nu tot uw majesteit, tot de grootheid die ik bij u had voordat de wereld bestond.
6 Ik heb aan de mensen die u mij uit de wereld gegeven hebt uw naam bekendgemaakt. Zij waren van u, maar u hebt hen aan mij gegeven. Ze hebben uw woord bewaard, 7 en nu begrijpen ze dat alles wat u mij hebt gegeven, van u komt. 8 Ik heb de woorden die ik van u ontvangen heb aan hen doorgegeven, zij hebben ze aanvaard en nu weten ze echt dat ik van u gekomen ben, en ze geloven dat u mij hebt gezonden.
9 Ik bid voor hen. Ik bid niet voor de wereld, maar voor de mensen die u mij hebt gegeven, omdat zij van u zijn 10 – alles wat van mij is, is van u, en alles wat van u is, is van mij – en omdat in hen mijn grootheid zichtbaar geworden is. 11 Ik ben al niet meer in de wereld, ik ga naar u toe, maar zij blijven wel in de wereld. Heilige Vader, bewaar hen door uw naam, de naam die u ook aan mij gegeven hebt, zodat zij één zijn zoals wij één zijn. 12 Zolang ik bij hen was heb ik hen door uw naam, die u mij gegeven hebt, bewaard en over hen gewaakt: geen van hen is verloren gegaan behalve hij die verloren moest gaan, opdat de Schrift in vervulling ging. 13 Nu kom ik naar u toe, en ik zeg dit terwijl ik nog in de wereld ben, opdat zij vervuld worden van mijn vreugde.

[overweging:]
Deze zondag, de zondag tussen Hemelvaart en Pinksteren, heet vanouds ‘Wezenzondag’. Vanuit de Schrift gezien verwijst die naam naar de gemoedsgesteldheid van de leerlingen nadat Jezus in de hemel is opgenomen. Jezus, hun leraar, hun vriend, is niet langer lichamelijk onder hen aanwezig. De leerlingen blijven na Hemelvaart verweesd achter.
Maar, zusters en broeders, we kunnen die naam ‘Wezenzondag’ ook breder verstaan, namelijk als een beschrijving van onze eigen culturele en religieuze situatie. Onze seculiere en liberale samenleving en dito politiek laten weinig ruimte voor de vraag naar de zin van het leven. Religie is verbannen naar het privédomein, teruggedrongen achter de voordeur en achter de kerkdeur. Het woord ‘traditie’ klinkt menigeen muf in de oren; tot mijn verbazing is dat laatste zelfs zo in de oren van sommige medechristenen. Soms bekruipt me de angst dat we als samenleving afgesneden raken van de bronnen die ons tot nu toe gevoed hebben. Misschien herkent u dat verweesde gevoel wel: het oude heet voorbij te zijn – misschien is dat ook wel zo - maar hoe dan verder?
Ook een geloofsgemeenschap kan zich verweesd van haar oorsprong voelen: we weten als Stadskerk wel waar we vandaan komen, maar zien tegelijkertijd niet zo goed hoe we een vitale toekomst voor onze geloofsgemeenschap kunnen scheppen – laat staan dat we het daarover met elkaar eens worden. Dan kan de vraag rijzen: zijn onze tradities wellicht een hinderpaal voor de toekomst?

Wezenzondag. Een mens die wees is geworden, is niet alleen afgesneden van zijn oorsprong, maar hij of zij is ook erfgenaam. Een van de eerste dingen die je als erfgenaam doet, is het testament lezen van degene die jou is voorgegaan, je erflater. Wie weet, vind je in dat testament een aanwijzing hoe je je verweesdheid en verlies aan oriëntatie te boven kunt komen.
Het evangelie dat wij zojuist hoorden, is precies dít: het evangelie van Wezenzondag laat zich lezen als het geestelijk testament dat Jezus voor zijn leerlingen achterlaat. De evangelist Johannes heeft Jezus’ testament in een bijzondere vorm gegoten: het komt tot ons in de vorm van een gebed. Met dit gebed sluit Jezus de gesprekken af die hij aan tafel bij het laatste avondmaal met zijn leerlingen voert. Herinner je: dat avondmaal was begonnen met de voetwassing van de leerlingen door Jezus. Een teken van opperste dienstbaarheid en liefde. En nu aan het slot van het laatste samenzijn met zijn leerlingen stelt Jezus opnieuw een teken. Je zou verwachten dat hij met zijn naderende lijden en dood voor ogen voor zichzelf zou bidden. Maar nee, hij bidt niet voor zichzelf maar voor zijn leerlingen, voor zijn gemeente dus.

Woorden die in dit gebed van Jezus steeds terugkomen zijn ‘Vader’, ‘Zoon’ en ‘hen die Gij aan mij gegeven hebt’.
‘Vader’, zo spreekt Jezus God aan, “nu is het uur gekomen, toon nu de grootheid van uw Zoon, dan zal de Zoon uw grootheid tonen.” God is voor Jezus als een vader, Jezus is voor God als een zoon. Voor de evangelist Johannes is het zonneklaar: wie de Zoon ziet, ziet de

Vader. En wie de Vader ziet, ziet de Zoon.
Deze Zoon nu bidt voor zijn leerlingen – voor ons dus – tot zijn Vader: “Het eeuwige leven is dat zij u kennen.” ‘Eeuwig leven’: daarbij moeten we bijbels gesproken niet denken aan een leven buiten de tijd maar aan een bestaan dat eeuwigheidswaarde heeft. Eeuwig leven is leven uit één stuk. Dat leven kan niet meer stuk. Zo’n leven valt ons ten deel wanneer wij God ‘kennen’, dat wil zeggen: wanneer wij wandelen met God. Eeuwig leven heeft een mens wanneer hij of zij leeft met de Eeuwige.

Jezus bidt niet voor zichzelf, maar voor de mensen die de Vader aan hem gegeven heeft. “Bewaar hen door uw naam”, zo bidt de Zoon tot de Vader, “de naam die u ook aan mij gegeven hebt, dat zij één zijn zoals wij één zijn.” Zoals de Zoon en de Vader één zijn, zo is volgens het Johannesevangelie de gemeente – dat zijn wij dus - één met de Zoon en de Vader.
Eenheid is in dit gebed van Jezus een sleutelwoord. Eenheid maakt het wezen en het bestaansrecht van de gemeente uit. Eenheid betekent niet dat alle verschillen tussen de leden van de gemeente worden opgeheven. Zij betekent ook niet dat alle leden van de gemeente het over alles met elkaar eens moeten zijn. Niet een eenheid van denken of voelen staat in het evangelie voorop, maar een eenheid van handelen. Eenheid houdt in dat het handelen van de gemeente gekenmerkt wordt door onverdeelde liefde, dienstbaarheid, solidariteit. Jezus waste de voeten van zijn leerlingen. Daarmee maakt hij ons duidelijk: het gaat de gemeente nooit om zichzelf, het gaat haar altijd om de ander, en dan in het bijzonder om de ander die in nood is, de ander die arm is, de ander in haar of zijn kwetsbaarheid. In die ander ontmoet je de Ander-met-een-hoofdletter: God.

Het evangelie van deze zondag nodigt ons uit om op een nieuwe manier naar onszelf en naar ons kerk-zijn te kijken: de Vader, de Zoon en wij, de gemeente, horen wezenlijk bij elkaar. Wie God zegt, zegt ook kerk; wie kerk zegt, zegt ook God.
Het evangelie van vandaag maakt daarmee ook de missie van de gemeente, van de kerk, in de wereld duidelijk. Katholieke theologen als Karl Rahner en Edward Schillebeeckx muntten in de voorbije eeuw voor de kerk de term ‘sacramentum mundi’. ‘Sacrament’ is binnen het christelijk geloof de naam voor ‘een werkzaam teken’. ‘Mundus’ is het Latijnse woord voor ‘wereld’. Dat de kerk ‘sacramentum mundi’ is, betekent dat zij de zending heeft ontvangen om een ‘werkzaam teken’ te zijn ‘van Gods heil voor de wereld’. De gemeente, de kerk, is dus niet zomaar een vereniging van losse gelovigen. Evenmin is zij een supermarkt waar spirituele waren te koop zijn. Zulke ‘kerkbeelden’ doen wezenlijk tekort aan de kerk als ‘werkzaam teken van Gods heil voor de wereld’.

Natuurlijk, het is in de geschiedenis van de kerk maar al te vaak misgegaan met dat zijn van een ‘werkzaam teken van Gods heil’. Het ging mis – en het gaat nog steeds mis – wanneer de kerk vergeet dat zij slechts een *téken* van Gods heil is. Het ging mis – en het gaat nog steeds mis – wanneer de kerk in plaats van Gods heil te verkondigen *zichzelf* gaat verkondigen.

Iemand die daar in onze tijd voortdurend op wijst, is de bisschop van Rome. Paus Franciscus schreef: “Ik geef de voorkeur aan een Kerk die gekneusd, gewond en vuil is, omdat zij langs de straten is uitgetrokken, boven een Kerk die ziek is, omdat zij gesloten is en uit gemakzucht zich vastklampt aan eigen zekerheden.” Voor paus Franciscus is de kerk geen bastion van zekerheden, maar een veldhospitaal voor gewonde en gekwetste zielen. Wat hem voor ogen staat, zo schreef hij, is de kerk als “een plek van belangeloze barmhartigheid, waar allen zich welkom kunnen voelen, bemind, vergeven en bemoedigd om te leven naar het goede leven van het Evangelie”.

Zusters en broeders, vandaag, op Wezenzondag, reikt Jezus ons zijn testament aan. Wij bidden met Jezus dat het aan ieder van ons en aan ons als Stevenskerkgemeente gegeven mag worden om in navolging van Jezus ‘een plek van belangeloze barmhartigheid’ te zijn. En zolang wij die plek nog niet ten volle zijn, bidden wij met de woorden van het lied dat we dadelijk zullen zingen: “Kom, Geest van God, waai alles schoon.”
Wij zien uit naar het feest van Pinksteren!

Amen.

Jan van Hooydonk, jan.van.hooydonk@chello.nl